

جنگ طالبان علیه زنان: آزار و اذیت مبتنی بر جنسیت از مصادیق جنایت علیه بشریت در افغانستان

AMNESTY
INTERNATIONAL

International
Commission
of Jurists

پس از تسلط طالبان بر کابل در ماه اگست سال 2021 میلادی، به رغم وعده اولیه طالبان برای احترام به حقوق زنان و دختران وضعیت حقوق بشری زنان و دختران در افغانستان، به شدت بدتر شد. طالبان به طور فزاینده‌ی به اعمال محدودیت‌های جدید با هدف آشکار برای محو کامل زنان و دختران از حضور در عرصه‌های عمومی می‌پردازند. سیاست‌های طالبان باعث ستم بیشتر بر زنان و دختران تقریباً در تمام جنبه‌های زندگی شان شده اند. اکنون هرگونه مشارکت معنا دار اجتماعی یا سیاسی زنان و دختران ممنوع است. زنان از گشت و گذار آزادانه و پوشیدن لباس مطابق میل خویش و آموزش بالا تر از مکتب ابتدایی منع شده اند؛ آنها از طیف وسیعی از مشاغل، به شمول کار با سازمان‌های غیردولتی و دفاتر سازمان ملل متحد در افغانستان، محروم شدند و به آن‌ها پست‌های سیاسی یا موقوف‌های دولتی داده نمی‌شوند.

محدودیت‌های تبعیض آمیز طالبان بر زنان و دختران ناقض ضمانت‌های حقوق بشری مندرج در معاهدات بین المللی متعددی اند که افغانستان عضو آن‌ها است. این معاهدات شامل میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان و کنوانسیون حقوق کودک می‌شود.

در عین حال، ایستادگی و مخالفت در برابر این سیاست‌ها با ارباب، آزار و اذیت و خشونت از سوی مقامات دفاکتوی طالبان مواجه شده است. زنان شرکت کننده در تظاهرات در معرض بازداشت خودسرانه، ناپدید شدن اجباری، و شکنجه و سایر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز قرار گرفته اند. حفاظت‌های موجود برای زنان و دختران با تصمیم طالبان مبنی بر انحلال نهادها و چارچوب حمایت از بازماندگان خشونت مبتنی بر جنسیت که قبلاً وجود داشت، به کلی نا بود شده اند.

هرچند طالبان در سطح بین المللی به عنوان حکومت کشور به رسمیت شناخته نشده است؛ ولی در حال حاضر آن‌ها مقامات دفاکتو هستند که کنترل قلمرو افغانستان را در اختیار دارند و ساختارها، ادارات و پرسنل حکومت پیشین را در اختیار خود درآورده اند – اگر چه برخی از کارکنان حکومت برکنار شدند یا به دلیل ترس از طالبان به محل کار خود حاضر نشدند. این وضعیت این امکان را برای طالبان فراهم کرده است که سیاست‌های ظالمانه‌ی که بر زنان و دختران در سراسر کشور تأثیر منفی می‌گذارند را به طور سیستماتیک و گسترده اعمال کنند.

سیاست‌های اتخاذ شده توسط مقامات دفاکتوی طالبان، حقوق بشر، از جمله حق آموزش و کار، و آزادی گشت و گذار، آزادی بیان، تشکیل انجمن و اجتماعات مسالمت آمیز، و همچنین حق برابری و عدم تبعیض را به شدت محدود می‌کنند. رفتار طالبان با زنان معترض، بعضی از حقوق، از جمله در برخی موارد، حق آزادی از شکنجه و آزادی از سایر رفتارهای ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز، حق آزادی و امنیت، و ممنوعیت ناپدید شدن اجباری، را نقض می‌کند.

افزون بر آن، الزام طالبان مبنی بر اینکه زنان در سفرهای طولانی باید با یک محرم یا همراه مرد سفر کنند، فرمان مبنی بر اینکه زنان، به جز در موارد ضروری، باید در خانه بمانند، و قوانین سختگیرانه طالبان راجع به پوشش، آزادی گشت و گذار زنان و آزادی آن‌ها در انتخاب این که در انتظار عمومی چه بپوشند را، نقض می‌کنند.

محدودیت‌های اعمال شده علیه زنان و دختران در افغانستان ناشی از دستورات، تصمیمات و احکامی است که توسط مقامات دفاکتوی طالبان در سطح رهبری اتخاذ شده اند. این سیاست‌ها از طریق یک سلسله رفتارهای ظالمانه، به شمول استفاده سیستماتیک از زندانی کردن، شکنجه و سایر بدرفتاری‌ها، و ناپدید شدن اجباری، اجرا می‌شوند. این اعمال توسط مقامات طالبان با استفاده از دستگاه‌های امنیتی حکومت پیشین، از جمله ساختارهای که به کنترل نظم عمومی و تأسیسات عامه مانند مراکز بازداشت اختصاص داده شده بودند، انجام می‌شوند. طالبان زنان و دختران که در تظاهرات مسالمت آمیز شرکت کرده اند را به طور مداوم هدف بازداشت، توقیف خودسرانه و در برخی موارد ناپدید شدن اجباری، قرار داده اند. در جریان توقیف، زنان تحت شکنجه و سایر بدرفتاری‌ها قرار گرفته و به امضای «اعترافات» یا توافق‌نامه‌ها مجبور شده‌اند. در آن توافق‌نامه‌ها، آن‌ها جبرا متعهد می‌شوند که دیگر دست به اعتراض نزنند.

همان گونه که این گزارش توضیح می‌دهد، شواهد کافی نشان می‌دهد که این موارد از نقض فاحش حقوق بشر ممکن به مثابه جنایت علیه بشریت در مصداق آزار و اذیت مبتنی بر جنسیت باشند. ممکن است موارد بازداشت و توقیف خودسرانه، شکنجه و سایر بدرفتاری‌های که علیه زنان و دختران متهم به «جرایم اخلاقی» یا به دلیل شرکت در تظاهرات مسالمت‌آمیز یا سایر اعمال حقوق بشری‌شان انجام می‌شوند، جنایت علیه بشریت در مصداق زندانی کردن، ناپدید شدن اجباری و شکنجه محسوب شوند.

این گزارش دوره زمانی آگست ۱۲۰۲ تا جنوری ۳۲۰۲ میلادی را پوشش می‌دهد و تحلیل آن بر مجموعه‌ای از شواهد فزاینده جمع‌آوری‌شده توسط منابع معتبر به شمول سازمان عفو بین‌الملل، سازمان‌های جامعه مدنی و مراجع سازمان ملل، استوار است. این گزارش یک ارزیابی حقوقی را در مورد اینکه چرا زنان و دختران که از آزار و اذیت در افغانستان فرار می‌کنند، باید به صورت پیش‌فرض، پناهندگان نیازمند حمایت بین‌المللی، در نظر گرفته شوند، ارائه می‌کند.

بنابر این، کمیسیون بین‌المللی حقوقدانان و عفو بین‌الملل موارد زیر را پیشنهاد می‌کنند:

به محکمه بین‌المللی جزایی، نهادهای مسئول سازمان ملل متحد، کشورهای کمک‌کننده به افغانستان و به صورت کل جامعه بین‌المللی:

- دولت‌ها، به صورت انفرادی و جمعی، به شمول کشورهای همسایه افغانستان، باید به طور مؤثر صلاحیت قضایی جهانی یا صلاحیت قضایی فراسرزمینی مشابه را در مورد رهبری طالبان و دیگر مسئولان طالبان، که مسئول سیاست‌های تبعیض آمیز علیه زنان و دختران اند و مطابق قوانین بین‌المللی این سیاست‌ها به عنوان جنایات شناخته می‌شوند- در زمان سفر آن‌ها به خارج از افغانستان، اعمال کنند. این امر باید پیام روشن به رهبران و اعضای طالبان بدهد که سیاست‌های تبعیض آمیز آن‌ها علیه زنان و دختران تحمل نمی‌شوند و هرگز تحمل نخواهند شد.
- وضعیت وخیم در افغانستان و جنایاتی که زنان و دختران را متأثر می‌کند، مستلزم پاسخ قوی مشتمل بر تحقیقات همه جانبه، مستقل و مؤثر برای فراهم آوری زمینه برای عدالت و پاسخگویی است. در حالی که از سرگیری تحقیقات محکمه بین‌المللی جزایی در مورد وضعیت افغانستان و ادامه مأموریت گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد در مورد وضعیت حقوق بشر در افغانستان گام‌های اند در مسیر درست؛ اما برای اطمینان از پاسخگویی، به ویژه برای زنان و دختران که حقوق بشری آن‌ها تحت حاکمیت طالبان نقض شده است، اقدامات بیشتری باید صورت بگیرند.
- اداره ثارنوالی/دادستانی محکمه/دادگاه بین‌المللی جزایی باید اطمینان حاصل کند که تحقیقات و اقدامات آن برای تعقیب قانونی قضایا تمامی موارد و رویدادهای مشتمل بر جنایات که ادعا می‌شوند توسط طالبان علیه زنان و کودکان انجام شده اند در مطابقت با پیش نویس پالیسی در مورد آزار و اذیت مبتنی بر جنسیت و پالیسی در مورد کودکان به صورت کامل پوشش دهند.
- در موارد که شواهد واضح حاکی از مسئولیت اعضای طالبان برای یک جنایت در چهارچوب قوانین بین‌المللی وجود دارد و تحت صلاحیت دولت دیگر قرار می‌گیرند، آن دولت باید صلاحیت جزایی خویش را اعمال کرده و به تحقیقات بی‌طرفانه و همه جانبه مبادرت ورزد. هدف از این امر، این است که مرتکبان مظنون در دادگاه‌های ملی، یا از طریق سپردن شخص به حوزه قضایی دیگر مانند یک محکمه و یا دیوان بین‌المللی جزایی، محاکمه شوند.
- دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و سازمان‌های جامعه مدنی باید استفاده از صلاحیت قضایی جهانی یا سایر صلاحیت‌های قضایی فراسرزمینی را به منظور بررسی و تعقیب قانونی جنایات، به شمول جنایات علیه زنان و دختران، که طالبان از زمان کنترل قدرت تا کنون در چهارچوب قوانین بین‌المللی مرتکب شده اند، در سطح ملی ترویج و حمایت کنند.
- شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد باید مأموریت گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد در مورد وضعیت حقوق بشر در افغانستان را در پنجاه و چهارمین نشست عادی خویش در اکتبر ۳۲۰۲ تمدید کند و در صورت نیاز، منابع بیشتر را به منظور ادامه بررسی وضعیت حقوق بشر در افغانستان تأمین کند.
- گزارش مشترک راجع به وضعیت زنان و دختران در افغانستان که قرار است توسط گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد در مورد وضعیت حقوق بشر در افغانستان و گروه کاری در مورد تبعیض علیه زنان و دختران به زودی منتشر شود، باید شامل وضعیت دسترسی به عدالت، از جمله جبران و پرداخت غرامت مؤثر برای زنان که با خشونت جنسیتی مواجه هستند، کودکان و ازدواج‌های زودهنگام در افغانستان تحت حکومت دفاکتوی طالبان، باشد.
- شورای حقوق بشر سازمان ملل باید در پنجاه و سومین اجلاس خود در جریان گفتگوی تعاملی تقویت شده در مورد وضعیت زنان و دختران در افغانستان، گزینه‌های را برای پاسخ به آزار و اذیت مبتنی بر جنسیت – که یکی از مصادیق جنایت علیه بشریت است – و سایر جنایات مرتبط علیه بشریت در افغانستان در نظر بگیرد.

- شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد باید یک مکانیسم مستقل بین المللی پاسخگویی در رابطه به افغانستان ایجاد کند که صلاحیت تحقیق در مورد جنایات مندرج در قوانین بین المللی و سایر موارد نقض جدی حقوق بشر و همچنین جمع آوری و حفظ شواهد به منظور حمایت از تلاش های آینده برای پاسخگویی به شمول تعقیب قانونی، را داشته باشد.
- هیئت معاونت سازمان ملل متحد در افغانستان (یوناما) باید وظیفه و صلاحیت خود به شمول فعالیت های مربوط به حفاظت از حقوق بشر زنان و دختران را مطابق با قطعنامه ۹۷۶۲ شورای امنیت سازمان ملل متحد به طور کامل اجرا کند. تیم کشوری سازمان ملل متحد و تیم کشوری بشردوستانه باید در گزارش های حقیقت یاب و عمومی خود، بحران خشونت مبتنی بر جنسیت در افغانستان، از جمله ازدواج اجباری و کودکان، را با حمایت یوناما برجسته کنند. مخصوصا، تأثیر برچیدن راه های قانونی برای محافظت در برابر خشونت های مبتنی بر جنسیت در کشور توسط طالبان و تضمین پاسخگویی برای آن را مورد تأکید قرار دهند.
- بر اساس کنوانسیون ۱۵۹۱ امور پناهندگان، دولت ها باید همه زنان و دختران افغان که از افغانستان فرار می کنند و به دلیل جنس و جنسیت شان در معرض خطر آزار و اذیت قرار دارند، را در ابتدای امر، به عنوان پناهنده در نظر بگیرند.
- دولت ها باید تمام پرونده های زنان و دختران افغان را که قبلا درخواست پناهندگی شان رد شده یا وضعیت حفاظت آن ها تمدید نشده است، به صورت رسمی دوباره باز کرده و مورد بررسی مجدد قرار دهند.

به مقامات دفاکتو (طالبان) در افغانستان:

- مقامات دفاکتو باید به کلیه حقوق بشری زنان و دختران، به شمول عدم تبعیض و حمایت برابر، آزادی بیان، تشکیل انجمن، مذهب، اجتماعات مسالمت آمیز، حریم خصوصی و مشارکت عمومی احترام، حفاظت و ترویج نموده و آن ها را رعایت کنند.
- مقامات دفاکتو باید گام های فوری را بردارند تا حق کار، حق گشت و گذار، حق مشارکت سیاسی و سایر حقوق بشری که در حال حاضر توسط اعضای طالبان نقض می شوند، تضمین شوند. این حقوق شامل، اما غیر محدود به، موارد زیر است:
 - اجازه تظاهرات و اعتراض مسالمت آمیز؛
 - توقف خشونت علیه مدافعان حقوق بشر، فعالان و خبرنگاران؛
 - رفع محدودیت سفر برای زنان و دختران؛
 - اجازه بازگشت زنان شاغل به کار در حکومت و سازمان های دیگر.
- مقامات دفاکتو باید به حق آموزش زنان و دختران احترام بگذارند، به ویژه از طریق:
 - لغو ممنوعیت آموزش دختران بالاتر از مکتب ابتدایی؛
 - تلاش برای حصول اطمینان از اینکه فرصت های تحصیلی ارائه شده برای زنان و دختران با فرصت های تحصیلی مردان و پسران برابر اند.
- مقامات دفاکتو باید یک تحقیق مستقل، شفاف و بی طرفانه را در مورد تمامی اتهامات مربوط به ازدواج زودهنگام و اجباری - به شمول موارد که اعضا و مسئولان طالبان در آن ها متهم هستند - روی دست گیرند. اشخاصی که مظنون به مسئولیت جزایی هستند باید در دادگاه های عادی مدنی در یک محاکمه عادلانه به عدالت سپرده شوند.
- مقامات دفاکتو همچنین باید با حمایت نهادهای مربوطه سازمان ملل متحد و سازمان های غیردولتی، استراتژی جامعی را برای رسیدگی به خشونت مبتنی بر جنسیت علیه زنان و دختران، مطابق مکلفیت ها در مطابقت با معیار های حقوق بشر و استانداردهای پیشگیری، حفاظت از مجازات و جبران خساره ناشی از خشونت مبتنی بر جنسیت علیه زنان و دختران، که مبتنی بر یک رویکرد بازمانده-محور باشد و به اختیار و استقلال زنان و دختران احترام بگذارد، تدوین کند.